

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Det evige Livs-Ord af Vorherres egen Mund til Menigheden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Det evige Livs-Ord af Vorherres egen Mund til Menigheden", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1860_1269-txt-shoot-idm120/facsimile.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

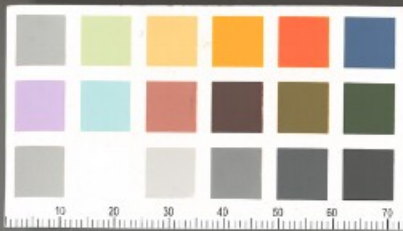
Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

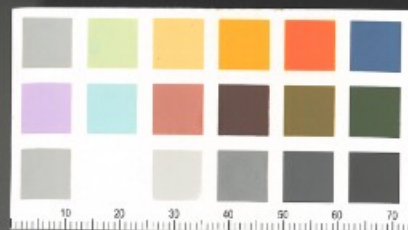
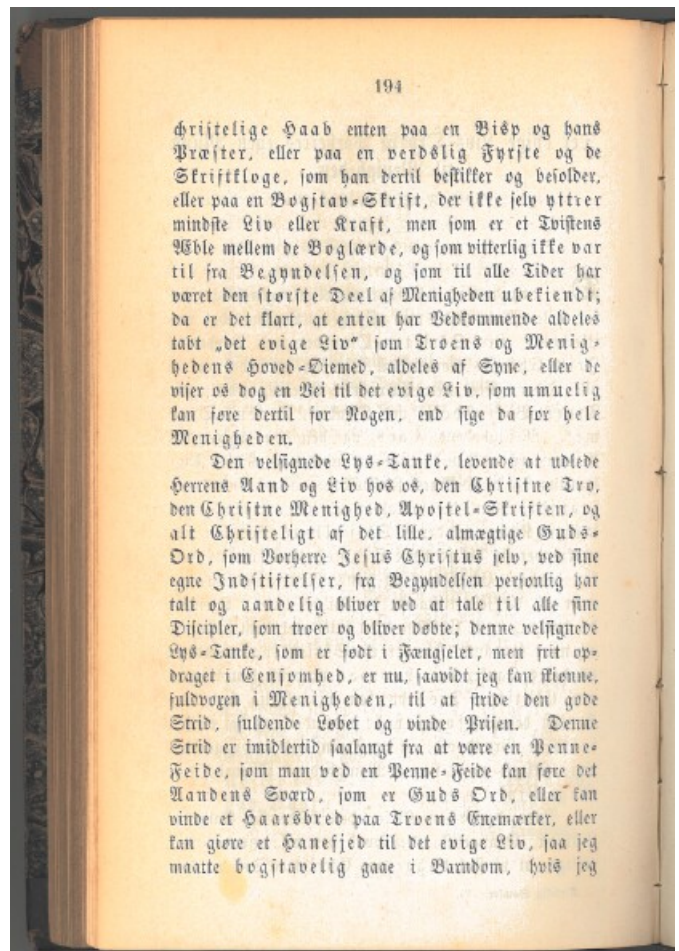
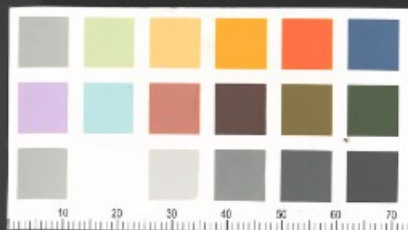
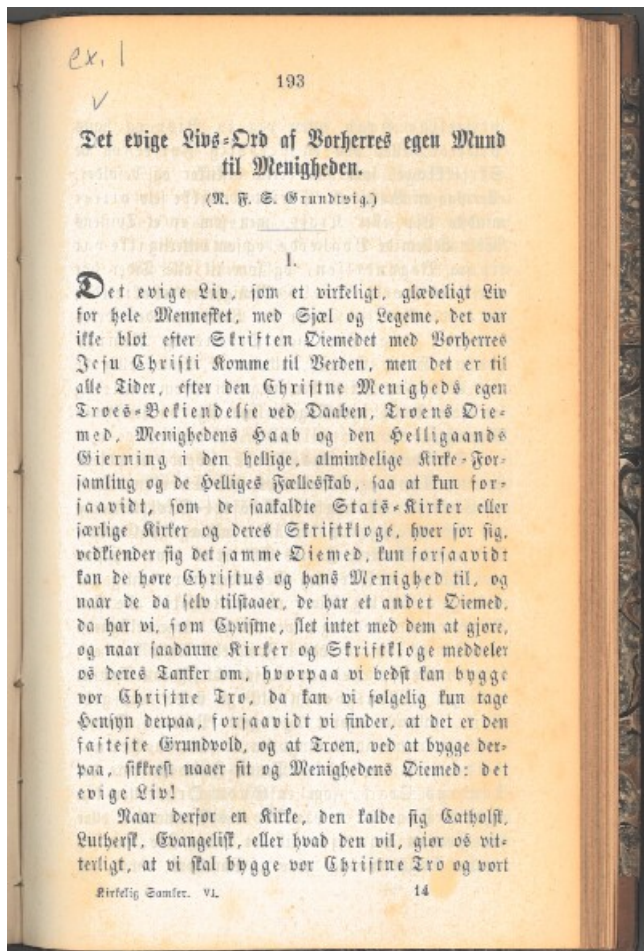
[Læs CC0-erklæringen](#)

Indhold.

	Sider.
Efterkrifte til „Den Nordiske Menighed“, N. F. S. Grundtvig	1
Om Daniels Syner, (P. W. Christensen)	17
Til Brøden, (E. S. Thurah)	49
Jakobsstaven, (P. W. Christensen)	51
Guds Kraft fuldkommes i Skredelighed, (Udgiveren)	58
Dit Navn er som Olie, der udgydes. (Efter Bernhardt)	67
For Seifabs, (Udgiveren)	69
Psalme, (Samme)	71
Christen-Sange: (N. F. S. Grundtvig).	
Derevs Nød	73
Gienfælsen	75
Christelig Betsatid	77
Christelig Frikke	79
Kierlighed-Leven og Kierlighed-Kiser	80
Udsørbet	83
Dybbelsen (Efter Ring)	84
Om Daniels Syner, (P. W. Christensen).	
2. Drømmebilledet og Dørens, som Skippe-Steen og Menneskesønnen ses den Omme af Dage	85
Salveffen, (E. S. Thurah)	170
Sandferne, (Samme)	171
Hvem kan forment dem Vandet, der har fanet den Hellig- aand sigesom vi? (Udgiveren)	173
Mange troede paa hans Navn, men Jesus selv betroebe sig ikke til dem, (Et Par Ord af den hellige Augustin)	186
Hvad jeg esser, (Udgiveren)	187

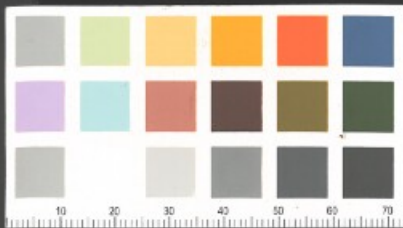
Til en Hjer Ven! (Samme)	191
3 Angst, (Samme)	192
Det evige Vids-Ord af Berberes egen Mund til Menig- heden, (N. F. S. Grundtvig)	193
Jesus opvækker Lazarus, (P. A. Holm)	216
Om Daalen og Daals-Stikkens Betydning i Latiner- Menigheden i Begyndelsen af det 9de Aarhundrede	224
Guds-Ordet, (Udgiveren)	265
Staven, Stigen og Væftet, (Samme)	267

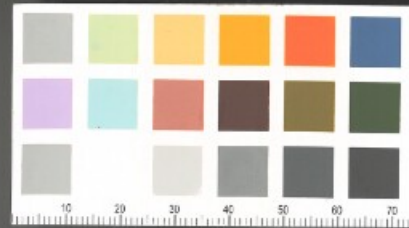
paa mine gamle Dage tænkte, med min Pen enten at kunne gjøre Ordet og Troen levende hos en eneste Sjæl, eller forsvare det evige Livs Sag, som det netop er min uroffelige Grundfætning, hverken kan fremmes, forsvares eller vindes, uden af og ved det evige Livs-Ord til os af Vorherres Jesu Christi egen Mund og i den Helligaands Kraft, som dermed følger.

Naar jeg derfor endnu engang stræber, det sandeste og bedste jeg kan, at beskrive den velsignede Lys-Tanke, som vidunderlig fandt et Moderkjød i det troende Hjerter, og dens Forhold ei blot til det for Diebliffet herskende Tankegang, men til Kampen og Seieren i den Christne Fortid og Fremtid, og til det evige Livs Haab, da er det kun, fordi Ingen hos os kan være nærmere dertil end den gamle Præst og Skriver, som ligeisra Høbjelen har baaret Lystanken i sin Favn og, ligeisra den blev gangfjor, har fulgt den ligesom ved Haanden, men maa nu snart give den ganske Gud og Menighed i Vold, naar Herren kalder ham til Sovekamret, mens Tankens Løb er paa Livets Bei i Guds Naarlys Lys til de evige Høie! At en saadan Beskrivelse, skøndt den ligejaaligt som nogen anden Skrift med Pen og Blæk kan gjøre Tegnet og underlige Gienninger, dog baade, hvor Anden herfer og Ordet lever, kan tjene til at bevare Mindet om det Forbigangne, som ei maa glemmes, til at advare Guds-Folket og dets præstelige Ledere mod fristende Afveie, til at trøste under Trængsel og Gienordighed, og til at understøtte Haabet om bedre Dage med seierlig Kamp og liflig Hvile.

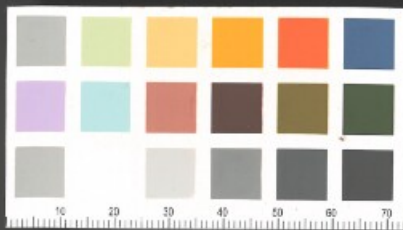
det kan jeg sèle paa mig, og det maa man jo slutte af Bogstav-Skriftens Fortid baade i den gamle og i den ny Pagts-Dage, da jaavel den historiske som den prophetiske Skrift, hvor meget den end blev misbrugt og mistydet, dog maatte findes uundværlig og umistelig. Naar man derfor herefter kan aldrig mere glemmer, at Beskrivelsen altid kun er en Bisag, hvor Livet, som i alt Christeligt, er Hjerterjagen, og Ordet med levende Møst, som Livets Lys, er Hovedsagen, da er jeg vis paa, at den Christne Menighed, som det aandelige Guds-Folk, skal endnu have langt mere Gam og Glæde af sin fortløbende historiske og prophetiske Skrift end der verdslige Guds-Folk i Jodeland havde af sin!

Modstanderne maae nemlig tænke, sige og skrive hvad de vil, saa er der hos os, ved den velsignede Lys-Tanke, som de kalder en lustig Indbildning eller en tosjet Legende, om det lille Ord af Herrens egen Mund, i den sidste Menneste-Alder stød et kirkehistorisk Omsving, der vel ingenlunde har sat den Christne Menighed i et nyt Forhold enten til sin hellige Skrift og sine Skriftelege, eller til sit forbigangne Levnetsløb, eller til Menneste-Livet fra Begyndelsen og hele Menneste-Slagrens Løbebane og Bestemmelse, men som dog synes at have gjort det, fordi det har veiledt de adspredte Guds-Børn, til i den hellige almindelige Kirke-Forsamling at indtage Menighedens oprindelige men hardtad reent forglemte Stilling til Herren og Anden, som dens eneste aandelige Dyrighed, og til alt Djævelskabet som dens uforjont-

lige Fiende, og til Menneske-Livet, som det store Livens Gælle mellem Frelseren og Friiteren. Hvorledes dette kirkehistoriske Omvæng er fæet hos os i en snever Bending, det skal jeg da først minde Menighedens Sjæle og især dens Boglærde om, og dernæst stræbe at vise dem, hvorledes vi, for at være Ordets Tjenere, Mandens Redskaber og Herrens Medarbejdere, maa levende opfatte vort Forhold saavel til Menigheden og til Skriften, som til vore egne Modstandere.

I enhver Tvangs-Kirke, den kalde sig nu Kirke-Stat eller Stats-Kirke, Catholik, Lutherisk, Evangelisk, Reformeret, eller hvad den vil, er den Christne Menighed, om den ogsaa findes der, opløst i lutter Gæftheder, som, hver for sig eller i smaa hjertelige Bændlag, maae stræbe med den Helligaands Bistand at bevare Troen, at nære Haabet og at vinde Kiærligheden, og denne næsten aandsløse men, fordi Livet udgaaer fra Hjertet, dog ikke livløse Stilling lærde jeg i min Barndom at kende fra saa smuk en Side, at kunde denne Stilling vare et og kunde jeg holdt mig i den, da var jeg neppe kommet til at ønske eller kende nogen anden, men ingen af Delene var Tilfældet. I min Ungdom, ved det Mittende Aarhundredes Begyndelse, fandt jeg hele Verden i fuldt Oprør mod Vorherre Jesus Kristus og hans Saligheds-Midler, med et rasende Had til Bibelen, der hos os, ligesom Jesuiterne hos de Romerske-Catholiske, ansaaes for Kilden til al muelig Overtro, Fyfleri og Grusomhed. Under dette Oprør havde næsten hele Præsteskabet i vor saakaldte Lutheriske Stats-

Kirke revet sig løs fra den verdslige Kirkelov, saa de ikke blot prædikede og lærde Smaa og Store under Navn af Christendom eller paa Strid derimod hvadsomhelst de lystede, men behandlede ogsaa den Christne Menigheds Daabs-Pagt og alle Indstiftelses-Ordene ved Daaben og Nadveren med al muelig Vilttaarlighed, og dog var alle Stats-Kirkens Medlemmer ikke blot indspærrede i den som et aandeligt Fangerlaarn, de ei maatte forlade, men de var næsten alle laanfæbundne, hver til sin Sognepræst, baade i Henseende til Daab, Nadver og Confirmation; fremdeles indførtes der en ny Psalmebog, hvoraf alle de gamle Kirke-Sange, der aandelig og hjertelig udtrykte den Christne Menigheds kristelige Tro, Haab og Kiærlighed, med Glid var udelukket; og endelig kunde man hver Dag vente en ny Alterbog, der ingenlunde som den gamle bødte Præstene til den Christne Daabs-pagt og til alle Indstiftelses-Ordene ved Daaben og Nadveren, men snarere afskaffede dem i Stats-Kirken.

Under disse Omstændigheder havde aabenbar den eneste ægte, oprindelige og hjertelig nedarbejdede Christendom ikke blot tabt hele sin Frihed, men var gjort hævild og fredløs i Stats-Kirken og havde kun den sorte Død for Dine, uagtet der endnu stod paa Papiret, at den skulde være herskende i hele Riget; og naar enkelte saakaldte Lægmand, som især Hans Hauge i Norge, vovede at løfte deres Stemme mod den, ikke mindst hos Geistligheden herskende Uchristelighed, Ugudelighed og aabenbare Ringægt for Salighedens Sag, da spurgtes der ikke engang

om, hvorvidt de selvgjerte Prædikanter havde „Bibelen“ og Stats-Kirkens „Symboliske Bøger“ for eller imod sig, men de blev uden videre demte og straffede, og, naar de fremturede med deres Frisprog, sat i Tugthuset.

Det var imidlertid slet ikke denne Troens og Menighedens fortvulede Stilling hos os, der først bragte mig i Samrød mod den saakaldte „oplyste Verdens“ antichristelige Tankegang og Tankemaade, thi det var, som klarlig sees af min Afhandling „Om Religion og Liturgi“*), ene den Uandløshed og Hjertelethed, som man i det Attende Aarhundrede havde forgudet under Navn af Oplysning, og det samme var endnu Tilfældet med min bekendte Dimis-Præken „Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Mund?“ der endogjaa kun var en temmelig mat Gjentagelse af hvad jeg før havde skrevet imod den herkende aandløse og hjerteleje Prækemaade.

Enten maa det da have været „Titelen“, der nu (1810) pludselig vprorde Hovedstadens Geistlighed, eller denne Geistlighed, kun to Aar efterat Biskop Valle havde nedlagt sit Embede og mens han endnu levede, maa have anseet den saakaldte „Kirke-Tro“ for død og begravet, jaa at, da den gjorde Mine til at gaee igien hos mig, maatte den strax med Kynd og Klem nedmanes.

Vel slay jeg for denne Gang med en Frettesættelse, fordi, som det deri hed, Udgivelsen af min Dimis-Præken „syndes at robe den Hentigt

*) I Falkens Theologiske Maanedsskrift 1807.

at gjøre Dygtig." og vel fik jeg, sagtes dog kun ved gamle Valles Herbon, Lov til at blive Perionel-Capellan paa Landet hos min gamle Fader, som alt var Jubel-Lærer, men Hovedstadens Præstefab tabte mig dog aldrig af Syne, som den eneste farlige Tilhænger af den banlyste Kirketro, og min Ven tillod heller ikke at skrive mig i Glemmebogen.

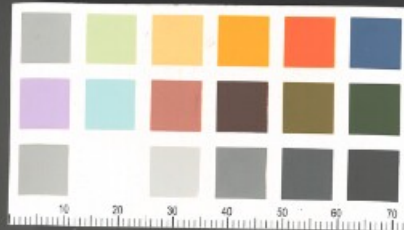
Under Forfølgelsen var jeg nemlig faldet i en dyb Bekymring for min egen Sjæls Frelse og det evige Liv, og da jeg, ved at vende om til Barne-Troen, som den findes bekræftet i Luthers lille Catechismus, søgte mig beroliget, maatte jeg nødvendig føle inderlig Medlidenskab med Børnene og med hele det uoplyste Følk, som de ypperste Præster og Skrifftogte ikke blot forholdt Christi Evangelium og Sacramenternes rette Brug, men stræbte med fast Skrift-Fortolkning, med Spot og med verdslig Magt at udelukke derfra, netop, som skrevet staar: vee eder, I Lovkyndige, I har taget Kundskab's-Nøgelen, og selv gaar I ikke ind, men forhindre dem, som vilde gaae ind.

Dette var nu Omkødet paa al min Skrift, fra „Nytaarsnat“ til mit „Korte Begreb af Verdens-Kroniken i Sammenhæng.“ (1812), hvorved baade Geistligheden og hele det lærde Væsen hos os var nær ved at flyde i Blod, og som et Strids-Skrift fra det lutherske-kristelige Stæde var det vistnok ogsaa baade saa høvt, saa høndigt og saa nærgaaende, at det paa en Tid, da „Sort paa Hvidt“ spillede en latterlig Hoved-Rolle, maatte gælde for et Dømedags-Slag. Udentvivel var det nærmest Stats-Bankerotten (1813), der reddede mig fra

en Injurie-Proces, der i alt Fald vilde faaet mig Penne-Spydet af Haanden, og da jeg, efter min Faders Død (1813) ikke vilde noies med som omstakende Perionel-Capellan at holde Catechismus-Prædikener og forrette Sacramenterne efter Alterbogen omkring i Krogene, men vilde virke frit i samme Land, baade som Prædikant og Skribent, midt i Hovedstaden, da vidste man ikke blot at forhindre min Anstættelse som Præst eller Professor, men at lutte alle Hovedstadens Prædikestole for mig.

At jeg nu ikke gjorde Pinen kort og, ligesom siden Gammel-Lutheranerne i Preussen, brød ud af det statsfæslige Jangetaarn, samlede alle de Trofaste om Catechismus og Alterbog, og deiede ondt og godt med dem, eller i det mindste holdt „Gudelige Forsamlinger“ i samme Retning, det kan baade Venner og Fiender godt tilskrive Mangen paa brændende Nidkærlighed for Herrens Guds og Overflod af Pares-Danskhed, men, som min „Verdens-Kronike“ viser, forhindredes jeg dog ogsaa dert af mit kirkehistoriske Syn for den aandelige Fære, der var ved at bryde ud af Stats-Kirken og bygge Kirker enten paa samme Grund eller paa fri-Gaand, og Tiden har vist, at jeg ikke forgæves ventede paa at finde en bedre Udvæi.

Da jeg endelig (1821) havde fundet mig i at forlade Hovedstaden, Regjeringens og Universitetets Sæde og Kæseverdens Middepunkt, hvorfra alt hvad der skulde virkes ved Penne og rettes enten ved Præstefabet eller ved Lovbud, vist nok maatte udgaae, og havde medtaget en usjægt Præstestilling i en lille Kiøbstad, da opnaaede jeg snart (1822)

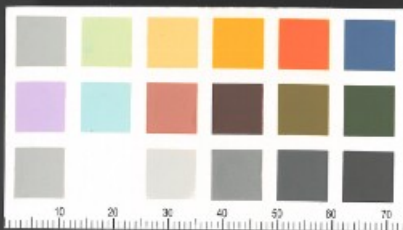

trods al geistlig Modvirkning, ved Kongens synderlige Gunst, den saa længe og saa ivrig attraaede Præste-Stilling i Hovedstaden, men jeg opdagede snart, at derved var for de adspredte Troende i Landet, og for Kirkens Fremtid lidet eller intet vundet, da den herskende Geistlighed og Landets eneste Universitet, trods imaa Forandringer, vedblev at være Lutherdommen ugunstige, og en ny for Lutherse Christne utaalelig Alterbøg ved Siden ad den aandeløse Psalmebøg, var Sværdet i et Haar, der bestandig hangde os over Hovedet.

Da nu, for mine Lutherse Dine, Strids-Skrift og Prædiken efter Skriften var Troens eneste Baaben, men som da ogsaa nu, jaavel som for tre hundrede Aar siden, med den Helligaands sørgelige Bistand maatte være mægtige til at bryde Jern-Stænger og sværge Kobber-Mure, skiondt Mueligheden var skjult for vore Dine, saa greb jeg med begge Hænder den Veilighed, der (1824) aabnede sig til at udgive et „Theologisk Maanedsskrift“ i streng Lutherisk Retning, med en grundmuret Dogmatiker og en lovsagt Gbraer af den gamle Stole*).

Paa en Tid, da hele den Danske Literatur, og ei mindst paa den kirkelige Side, laae i dyb Dvale, maatte et saa driftigt Foretagende med dygtige Kræfter, som lykkelig overvandt store Banfælgeligheder, nødvendig vække en Slags Betsyrtelse i Modstandernes trygt sovende Leir, og Professor

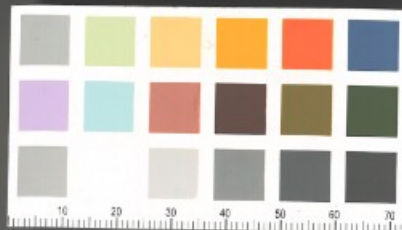
*) Dr. Abelbach og Mag. Lindberg, af hvilke den Stole blev mig en tre Stalbecker.

Clausens ungdommelige Seiers-Naab i hans tykke Bog om „Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning“ vilde neppe trostet den døende Nationalisme i gammel Stil, men netop under min ivrige Bekæmpelse af den paa Papiret, faldt jeg i dybe Tanker om, hvad det dog kunde nytte den vel endnu levende men hardtad døende Christendom, om vi baade kunde vinde Seier i Penne-Kæmpe og møde alle Præster til at følge Alter-Bogen, naar dog vort Vidnesbyrd om den Bibeliske Christendom som var som eet mod Tusinde, og naar vi ikke kunde indblæse nogen den Mand, som oplivede os, og var efter Skriften, Christendommens Livs-Kraft.

Nu (1825) opgik usfordødelig Lyset for mig over Daabs-Pagten, som hele Christen-Menighedens mageløs stærke og guldige Vidnesbyrd om sin Tro og som Jesu Christi eget Vidnesbyrd, da Daaben og Nadveren umuelig kunde være hans Indstiftelser, med mindre alle Indstiftelses-Ordene var hans Tilkale til Menigheden, og jeg saac strax, at dermed var ogsaa Mandens og Livets Gange opdagede, da baade Herren havde jagt: de Ord, som jeg tiltaler eder med, de er Mand og de er Liv, og det fulgte af sig selv, hvad alt Luther bemærkede, at hele Daabens og Nadverens Virkning maa uledes af Kraften i det Guds-Ord, hvormed de er indstiftede.

Hvad jeg nu helst med denne Oplysning stulde gjort for at hjælpe den Christne Menighed hos os til en aandelig sikret, fri og frugtbar Stilling, det er et stort Spørgsmaal, som jeg selv i dette Dieblit ikke kan bevare, men hvad nu til lynde mig

det urmeligste af alt, nemlig at skrive et „Kir-
kens Gienmæle“ mod Prof. Clausen, det syndes
mig dengang at være det eneste rigtige. Iaa
enten maatte jeg giøre det eller slet intet, hvad
maaſte vilde været det bedste, men var mig umueligt.
Der er nemlig vel meget urmeligt i, paa en
Gang at protestere mod Stats-Kirkens Ret
til at afgiøre hvad der er Christendom og til at
beherſte Menighedens Tro, og dog at anklage en
Theologisk Professor for Brud paa Stats-
Kirkens Love, og jeg ſolde ſelv denne Modſigelse
ſaa ſærkt, at jeg, under Injurie-Proceſſen,
hvortil Professoreu indſtrænfede ſit Forſvar, ſet
intet juridisk Beviis enten ſelv vilde føre eller
lade føre for Professorens ſtatskirkelige Brøde;
men hvor der ſun er en eneste Plante-Skole
for Sogne-Præſter i en Tvangs-Kirke, hvor
dens Medlemmer er bundne, hver til ſin Sogne-
Præſt, og hvor den fremragende Præſte-Lærer
ikke blot beſtrider Stats-Kirkens Præſte-Ged og
Symbolſke Bøger, men hele den „hiſtoriske Chri-
ſtendom“, der gives dog neppe noget andet lov-
ligt Forſvars-Middel end at forlange vedkommende
Præſte-Lærer forhørt, og, naar han beſindes ſtol-
dig, affat.

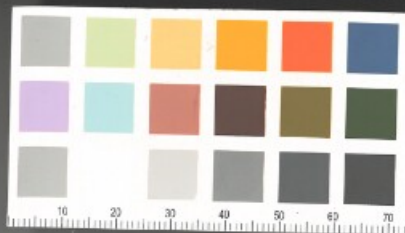
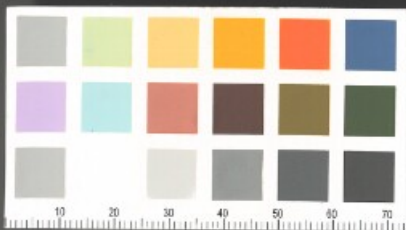
Da nu den verdslige Dvrighed ved denne Lei-
lighed paa Stats-Kirkens Vegne viſte ſig mere end
lige gyldig baade for ſine Loves Overholdelse og for
ſine Kirke-Gængeres umiſtelige Samvittigheds-
Frihed, ſaa maatte jeg nødvendig nedlægge mit
Embete i Stats-Kirken og ubede mig Lov til
med alle Rigſindede at forlade den og i en Frikirke

vedligeholde og forplante den Christendom, ſom
vore Kirke-Love vel fredlyſte, men Dvrigheden gjorde
fredløs, og jeg gjorde begge Dele, men ſom det
syndes, aldeles ſorgæves.

Da jeg nu derhos, ſom en Folge af Injurie-
Proceſſen, blev ſat under livsvarig Cenſur (1827),
ſaa maatte jeg, ſom det syndes, enten vandret ud til
Norge, eller, med hvem der vilde følge mig, brudt
ud af den Modſtanderne aldeles overladte Tvangs-
Kirke.

Jeg gjorde imidlertid ingen af Delene, men ven-
tede i al Stilhed, taalmodig eller udmattet, paa
bedre Dage, indtil ſelv Lindberg tabte Taalmodig-
heden og begyndte at holde „gudelige Forſam-
linger“ ſom jeg dog ſun deltog i, for, om muligt, der-
ved at faae den mig nægtede Kirke til fri Guds-
Tjeneste. Det lykkedes, og dermed noiedes vi i
hele 17 Aar, ſiendt jeg var indſtrænfet til blot
Prædiken, og blev, mod Afſale med daværende
Sallands-Biſkop, bundet til den ſaalſatte evan-
geliske Pjalmebog.

Da jeg imidlertid (1839) ſolde baade paa egne
og Medchriſtnes Vegne, at vi ikke længer kunde und-
være Sacramenterne og Confirmationens fri
Brug, og da jeg havde opdaget, at „Sogne-Vaan-
dets Løsning“ kunde giøre de Chriſtnes Stilling i
Stats-Kirken taalelig, ſaa ſogde jeg, efter Kong
Frederik den Sjettes egen Tilſtyndelse, Præſte-
Kaldet ved Bartou, hvor jeg nogenlunde frit
kunde tjene Vorherre og vore ſælles Benner, ſom
jeg nu ogſaa har gjort over i tyve Aar, under den

Forudsætning, at jeg maatte lære ligesaa frit i Statskirken som før udenfor den.

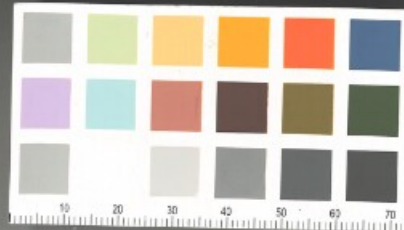
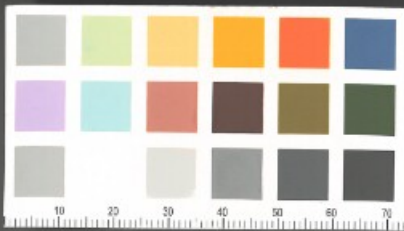
Da nu tillige vor ny Grundlov hælder os med alle vore Medborgere Religions-Frihed, og Sogne-vaandets Væbning har gjort Præstefriheden uskadelig, saa vil der, naar denne os nødvendige Frihed kan blive lovsagt, for apostoliske Christi's ei være mindste Grund til at forlade Folkekirken, men være al Grund til at blive i den, saalænge Friheden paa begge Sider bestaar.

Men hvad enten nu vor aldeles uundværlige fri Stilling kan findes i Folkekirken eller maa søges udenfor den, saa er det aandelig og kristelig en Stilling paa Klippen, som i Tidens Lob er sundet og vil til Verdens Ende findes urokkelig, fordi, selv naar Himmel og Jord forgaar med alle Vøger, skal dog Herrens Munds-Ord ligeaa tidt forgaar som han selv og hans troende Menighed, og ligesaa rolig, som han sidder ved Gud-Faders Høirehaand, fiendt hans Fiender bliver ved at larme, at prale og at spotte, indtil deres Munde stoppes og de alle lægges under hans Fodstammel, ligesaa rolig kan hans Menighed, som bygger paa hans Munds-Ord og har ham i Manden ligesaa nær, som Ordet i sin Mund og i sit Hjerte, høre paa, at der striges og straales trindt omkring den, at dens Tro paa det Ord, som er fra Begyndelsen, og hvori der er et Liv, som er Menighedens Lys, dog, baade efter Skriftens og Kirkehistoriens og den sunde Fornufts Vidnesbyrd, er en aldeles grundløs og fordærvelig Overtro, og maa derfor en af Dagene forsvinde som Reg for Bunden. Uden at sætte Pen til Papir kan nemlig

Menigheden ved en fast og levende Troes-Bekendelse med Kiærlighed beskaamme Fienden, og kan trostigt overlade til sine Boglærde og Skriftlæge at stille Fiendens slaae Vøentyr i sit rette Lys, ved at tage Skriften langt mere ordret og bruge den langt mere levende end nogen af Troens Modstandere enten kan eller vil, ved at lænde Lys i Kirkehistorien, som Fienden kun har stræbt at formørke, og ved i alle Menneke-Livets Retninger at fremme Erkendelsen af den levende Sandhed, som Troens Modstandere altid har stræbt at dolge eller fordreie.

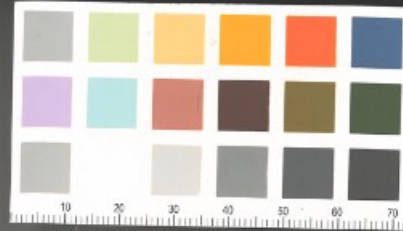
Saaledes har vi da de lysfeste Udsigter til, ved det fornyede Menneke-Livs Fremvægt og Fremstrid i Oplysning, at vise, vi er Fredens Born, som gierne vil holde Fred med alle Menneker, da vi kun har alvorlig Strid med det Djævelskab, vi ved Daaben forfager, som usforligeligt med Christu's, hans Menighed og al evig Sandhed, men skal disse lyse Udsigter holde Stik og Menigheden komme til at vise, at den er fredsommelig, fiendt den ikke kan oplade Manden med sin Troes-Bekendelse, uden at Fienden er færdig til Krig, da maa Menighedens Skriftlæge og Boglærde langt bedre end hidindtil opfatte Menighedens Stilling til sin hellige Skrift og til sit forbigangne Levnetsløb, og især langt bedre opfatte deres eget Forhold baade til Herren, til Manden og til Menigheden.

Dette vort tredobbelte Forhold er nu i sig selv saa udviklet, at det er intet Under, man selv i den gamle Kirkelære tog fejl derad, og det er nødvendigt i Tidens Længde giennem Statskirkerne og Kirke-Statens blevet saa forvirret, at vi, selv

med vor bedste Villie aldrig kunde hittet Nede deri, naar ikke Herren havde sendt os Anden, som kan og vil ledsage os til „al Sandhed“, og vil derfor lade os føle og gribe det Nette, længe for vi kan gjøre det klart enten for os selv eller Andre. Det var derfor altid kun i Andens Forvarelse, kun naar Bisper, Præster og Skriffløge enten aldeles havde tabt Troen paa den Helligaand, eller, hvad der igunden løber ud paa det samme, betragtede sig alene som de „Aandelige“ (Geistlige, Spirituales) i udelukkende Besiddelse af Anden, kun da, at de ikke ligejaavel kaldte sig Menighedens som Herrens Tjenere, men opfattede sig meer eller mindre aabenbar til Troens og Menighedens Herre. Selv i vor troshyldige og forholdsvis uafhængige Lutherske Stats-Kirke fødte vi aabenbar saaledes, enten vi saa derved aldeles verdslig beraabte os paa vort Kaldsbrev, eller halv papistisk og halv protestantisk beraabte os, som hellige Bogorner, paa vor selvgjorte Indvielse og vor selvfløge Bibellæsning under eet; thi Meningen blev jo dog, at man skulde troe paa vort Ord som Guds Ord, og at hvis man troede sin egen Bibellæsning eller en Engel fra Himmelen paa Strid mod os, da var man bandsat. Det nyttede slet ikke, om vi end nok saa ærlig og aabenhjertig tilfød, at vor Prædiken og Undervisning kun var troværdig og kristelig, forsaavidt de stemmede overens med den Hellige Skrift og Luthers Kathedismus, thi derved kunde vi vel haade hos Store og Smaa jvække Troen paa os, men umuelig sterke Troen paa Vorherre, og jeg husker godt, i hvilken Vaande

jeg i mine første Præstear har fandt mig stædt, naar jeg vilde lægge mine Confirmander paa Hjerte, at de endelig, for deres Sjæls og Saligheds Skyld, maatte blive ved hvad jeg havde lært dem, uden at bryde sig om, hvad man enten paa Andens eller Skriftens Begne vilde indvende derimod, men at de dog ingenlunde maatte bygge deres Tro paa et sundigt, strøbeligt og dødeligt Menneske, som mig og mine Fige. Da jeg ogsaa dengang virkelig troede paa den Helligaand og paa Herrens aandelige Forvarelse hos sin Menighed, især ved den hellige Nadver, saa vilde jeg naturligvis haade Gamle og Unge til Herren og Anden for at finde Klippen, men jeg søgte godt, det løb rundt, saalænge jeg ikke kunde nævne et Guds Ord, hvori Troen kunde hvile, og hvorpaa den Helligaand kunde kiendes. Saasnart jeg derimod havde fundet dette Ord i Herrens egen Mund ved Daaben og ved Nadveren, da lysnede det over hele Stillingen, og stiondt vort særegne Forhold til Herren og Anden end ikke den Dag idag er mig klart, saa klarede vort Grund-Forhold til Troen og Menigheden sig dog strax, som et Tjener-Forhold, da vi jo baade som Vidner om Troens Sandhed, maade forudsætte Troens Indhold som bekendt, og som Lærere i Menigheden forudsætte Menighedens virkelige Tilvarelse, og hvad „Skriften“ angaaer, da maae vi vel som „Skriffløge“ sætte den foran os, men ingenlunde sætte den foran Troen, eller imellem Troen og Menigheden, thi den Christne Tro er jo ingen Tro paa en Bog, men Tro paa Vorherre Jesus Christus, og den Christne Me-

nighed er jo intet Løse-Selskab, men et Troes-Samfund!

Er nemlig dette klart og uimodsigeligt, da har den Christne Menighed aabenbar intet levende Forhold til den Hellige Skrift uden igiennem sine Skriftfløge, som det levende Skrift-Begreb, og der kan da ingen Vaastand om aandelige Ting være grundløse end den, at den Christne Tro og Menighed skulde enten staae eller falde med Skriften, der, som Erfaring har lært, ligesaa vel kan bringes i Strid mod Troen og Menigheden, som i Overensstemmelse dermed. Da det imidlertid paa den anden Side er klart nok, at vi som Menighedens Skriftfløge, sætter vor Væge og hele vort christelige Liv i Bani baade for Tilværelsen af en hellig Skrift og for dens Overensstemmelse med Menighedens Tro, saa staaer og falder vi dermed, og frijtes derfor altid til at giøre vor Sag til hele Menighedens, og saaledes indvillige Menigheden i vore Tvistigheder og Penne-Fejder om Skriftens Oprindelse, Høghed, Omfang, Indhold og rette Fortolkning, hvorved vi dog altid, isædenfor at beskyrke Menigheden i sin Tro, frister den til Tvivraadighed og sætter den i bestandig Uvngstelse og Uro.

Dette vilde være Tilfældet, om end hele den Christne Menighed stod i samme Forhold til vor Hellige Skrift, som det Jødiske Folk jordum stod til sin Hellige Skrift, som baade var forfattet paa deres eget Modersmaal og var opbevaret midt iblandt dem i Forfatterens egen Haandskrift, saa Ingen kunde giøre dem den stridig,

